

Tien jaar terug ontdekte Olaf Klaassen (Zwolle, 1966) een van de allereerste slaapplekken van de Grote Zilverreiger, in een bosje in de Rijnstrangen bij Pannerden. Exact hetzelfde bosje is nog steeds in gebruik bij de zilverreigers. En ook Klaassen bezoekt het nog steeds, nu als coördinator van Sovon, voor een groots opgezet onderzoek naar vogelslaapplekken in Nederland.

## ‘De avondschemer is de mooiste tijd om te vogelen’

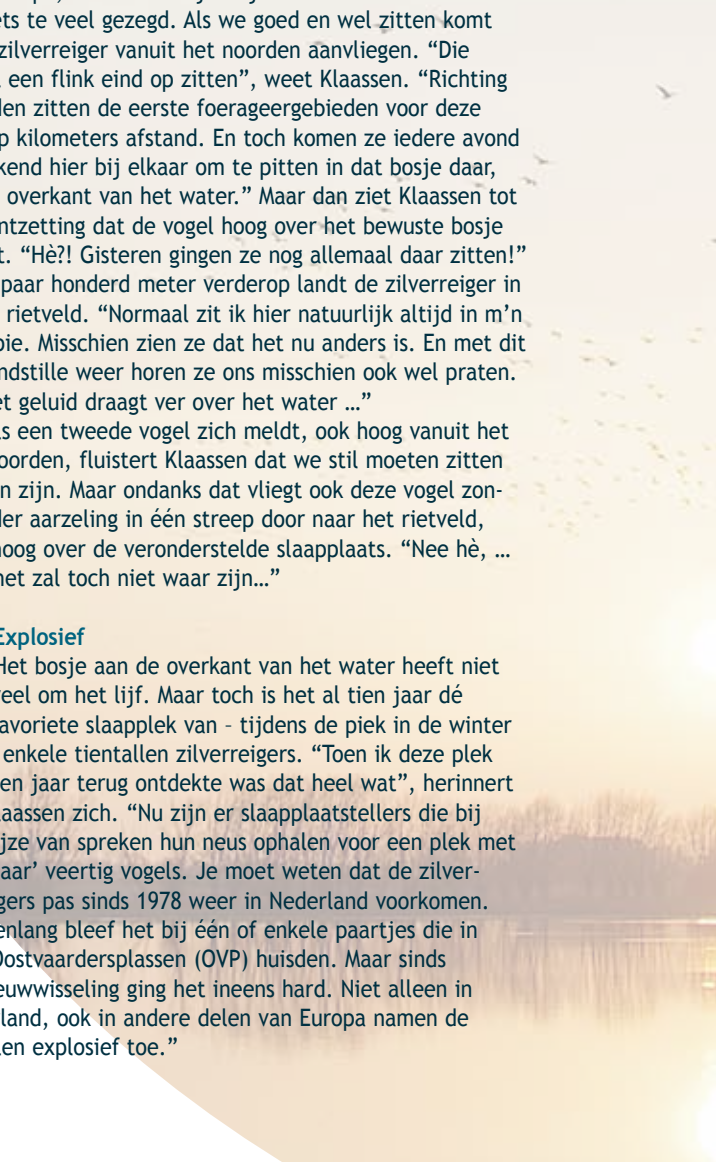
Het is een lenteachtige avond aan het eind van de winter die maar geen winter wilde worden. Er staat nog geen zuchtje wind op het water van de Rijnstrangen bij Pannerden. De zon kleurt diep oranje, nog pak hem beet een half uurtje boven de horizon. “We zijn behoorlijk aan de vroege kant”, concludeert Olaf Klaassen. “Het heeft niet zo heel veel zin om slaapplaattoonderzoek te plannen op de exacte tijden van de zonsondergang. Als het een grauwe, donkere avond is vallen de vogels veel eerder in. Nu, met zo’n kraakheldere avond zal het juist wat langer duren.” Maar Klaassen blijkt goed voorbereid. “Neem een stoel”, zegt hij, en zet twee kleine krukjes aan de voet van een kale meidoornstruik. “Het gaat niet zozeer om de luwte van de struik, als wel om het feit dat we dan niet zo opvallen in dit open landschap”, zo verduidelijkt hij.

Dat blijkt niets te veel gezegd. Als we goed en wel zitten komt een eerste zilverreiger vanuit het noorden aanvliegen. “Die heeft er al een flink eind op zitten”, weet Klaassen. “Richting het noorden zitten de eerste foerageergebieden voor deze vogels op kilometers afstand. En toch komen ze iedere avond uitgerekend hier bij elkaar om te pitten in dat bosje daar, aan de overkant van het water.” Maar dan ziet Klaassen tot zijn ontzetting dat de vogel hoog over het bewuste bosje vliegt. “Hè?! Gisteren gingen ze nog allemaal daar zitten!” Een paar honderd meter verderop landt de zilverreiger in een rietveld. “Normaal zit ik hier natuurlijk altijd in m’n uppie. Misschien zien ze dat het nu anders is. En met dit windstille weer horen ze ons misschien ook wel praten. Het geluid draagt ver over het water ...”

Als een tweede vogel zich meldt, ook hoog vanuit het noorden, fluistert Klaassen dat we stil moeten zitten en zijn. Maar ondanks dat vliegt ook deze vogel zonder aarzeling in één streep door naar het rietveld, hoog over de veronderstelde slaapplek. “Nee hè, ... het zal toch niet waar zijn...”

### Explosief

Het bosje aan de overkant van het water heeft niet veel om het lijf. Maar toch is het al tien jaar dé favoriete slaapplek van - tijdens de piek in de winter - enkele tientallen zilverreigers. “Toen ik deze plek tien jaar terug ontdekte was dat heel wat”, herinnert Klaassen zich. “Nu zijn er slaapplaattellers die bij wijze van spreken hun neus ophalen voor een plek met ‘maar’ veertig vogels. Je moet weten dat de zilverreigers pas sinds 1978 weer in Nederland voorkomen. Jarenlang bleef het bij één of enkele paartjes die in de Oostvaardersplassen (OVP) huisden. Maar sinds de eeuwwisseling ging het ineens hard. Niet alleen in Nederland, ook in andere delen van Europa namen de aantallen explosief toe.”





# DE KLEI

*Wetenschapjournalist Rob Buiter maakt voor diverse media reportages over vogels en vogelaars. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor Sovon-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld. De foto's zijn ook van Rob Buiter.*



Er gebeurt in ieder geval heel wat meer dan wij kunnen zien en horen op zo'n slaappleats.

Als het al behoorlijk schemert dienen ook de eerste serieuze aantallen ganzen zich aan: een groep van enkele honderden Kolganzen, vermengd met wat Brandganzen strijkt neer aan de overkant van het meer. De ontlasting die ze vlak voor de landing blijkbaar nog even kwijt willen klinkt als kleine steentjes die in het water worden gegooid. Als een tweede grote groep boven het water cirkelt om te gaan landen veert Klaassen enthousiast op: "Daar komen ze! Nee, niet die ganzen, de zilverreigers!" Inderdaad steekt een groepje witte vogels vaag af tegen de avondlucht. Zo groot en wit als de vogels zijn, zo lastig blijken ze te zien in de schemer. "Op deze tijd van de avond geven juist donkere vogels een harder silhouet. Vandaar dat je die ganzen veel beter ziet." Maar door de kijker zien we vervolgens duidelijk een groep van dertien zilverreigers bovenin 'de' slaappleats zitten. "Gelukkig", verzucht Klaassen.

"Zo zie je maar, een slaappleatstelling verveelt nooit. Ik vind het vooral zo mooi als je je realiseert dat iedereen nou achter z'n warme prak zit, en wij van dit piekmoment zitten te genieten. Om die reden vind ik de avondschemer ook één van de mooiste momenten om te vogelen. Dat spektakel van al die ganzen, zo'n groepje zilverreigers, dat is toch geweldig!"

Ondertussen dient het telwerk van Klaassen en inmiddels vele honderden slaappleatstellers ook een hoger doel. "Binnen de Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelen afgesproken. Dat geldt niet alleen voor broedvogels, maar ook voor slaappleatsen. Voor enkele specifieke soorten en gebieden is de overheid verplicht om de slaappleatsen te beschermen. Onze tellingen zijn speciaal opgezet om die instandhoudingsdoelen ook te kunnen volgen."

Bij de ganzen is er in het donker geen tellen aan. "Die moet je 's morgens bij vertrek tellen, al is het ook dan nog lastig." Hoog tegen de donkere lucht zien we nog steeds grote groepen aankomen. Ze landen al steeds dichterbij op het water en storen zich blijkbaar niet meer aan onze aanwezigheid. "Die hoge groepen komen ook van verder. En dat gaat voorlopig ook nog wel even door. En dat kabaal wat je nu hoort, dat gaat dus de hele nacht door. 'Slaappleats' is in dit geval ook niet helemaal het goede woord. Ze komen hier vooral schuilen. Ik zie ze ook wel eens over het water heen en weer zwemmen, zoals je spreuwenzwermeren ook in de lucht ziet doen. Het heeft zonder twijfel een hoger doel, al is het moeilijk te onderzoeken wélk doel. Maar fascinerend blijft het, ook na al die jaren."

Inmiddels broeden er ruim 150 paar Grote Zilverreigers in de OVP. "In de winter komen daar uit alle hoeken van Europa dieren bij", weet slaappleatscoördinator Klaassen. "Op diverse slaappleatsen zijn kleurringen uit Frankrijk en Polen gesignaleerd. En een vogel die ooit verzwakt in Duitsland werd gevonden, werd opgelapt en met een zender weer losgelaten. Die pendelt nu al weer enkele jaren heen en weer tussen Oekraïne en Duitsland. Tien tegen één dat wij hier 's winters ook vogels uit Oost-Europa hebben. Inmiddels zitten er in de winter bijna 4.000 Grote Zilverreigers in ons land."

Vogels nummer drie tot en met zes van deze avond vliegen tot groeiend ongenoegen van Klaassen allemaal door naar de ongeplande voorverzamelplek. Maar dan komen er één, ... twee, ... drie vogels die voorzichtig wél op de bedoelde plek gaan zitten ... om vervolgens ook weer op te vliegen. "Je kan niet in hun koppie kijken, maar er is duidelijk iets dat ze niet zint. Tegelijk kan ik je ook niet precies vertellen wat er nou zo speciaal is aan dat bosje daar, dat ze daar al twintig jaar naartoe komen. Het staat in het water, dus het is veilig. Maar je zag net ook dat ze best wel onhandige toeren moeten uithalen om stabiel in die dunne takken te gaan zitten. Overdag staan ze gewoon op de grond of in het water, maar dat is 's nachts toch niet veilig genoeg. Maar waarom zie je bijvoorbeeld Blauwe Reigers niet in zulke slaappleatsen samenkomen?"

"Ik denk ook dat ze op de een of andere manier met elkaar communiceren, over de beste foerageerplekken bijvoorbeeld", veronderstelt Klaassen. "Dat zal waarschijnlijk niet vocaal gaan, want alleen tijdens het bakkeleien, als ze aankomen hoor je de zilverreigers wat roepen. Dat is straks met de ganzen wel anders, die hier ook op het water komen overnachten. Die kletsen de hele nacht door. Maar misschien dat een hongerige zilverreiger naar zijn dikkere soortgenoot, een tak verderop kijkt en dan denkt: 'ik moest morgen maar eens achter jou aan vliegen'.

● Rob Buiter